

800 tarinaa Turun historiasta

1600-LUKU

PYHÄN MIKAELIN KÖYHÄT NÄLKÄVUONNA 1697

13.5.2026 | EDITOR | KOMMENTOI

Kesällä 2024 Turussa suoritettiin arkeologisia kaivauksia Linnankadun varrella Kakolan rintein juurella. Paikalta löydettiin sinne 1670-luvun puolivälissä siirretyn Turun köyhäinhuoneen Pyhän Mikaelin kirkon nurkka ja noin 400 vainajaa, joiden jäänteet tutkitaan ennen kuin ne lasketaan takaisin haudan rauhaan. Vuonna 1697 vallinnut raskas nälänhätä surmasi köyhäinhuoneen asukkeja ja 300 muualta kaupunkiin vaeltanutta kerjäläistä, joista osa haudattiin köyhäinhuoneen hautausmaahan ja osa tilapäiseen hautausmaahan Hämeentullin ulkopuolelle, sillä Pyhän Mikaelin hautausmaasta loppui tila. Mitä me tiedämme köyhäinhuoneen oloista tuona raskaana aikana?

Pyhän Mikaelin kirkko merkittynä Linnankadun varrella Gadolinin kartassa 1700-luvun puolivälissä. Kuva: P.T.Kuusiluoma 2006.

Kaupungin velvollisuutena oli huolehtia vain omista köyhistään, kaupungin lapsista, jotka olivat syntyneet Turussa, tai niistä, jotka olivat tehneet työnsä ja maksaneet veronsa kaupungissa. Ulkopaikkakuntalaiset lähetettiin kotipitäjänsä elätettäväksi. Tämä perustui vuonna 1617 annettuun Örebron sääntöön, jossa kukin seurakunta määrättiin huolehtimaan itse köyhistään. Lisäksi kaupungin tuli haudata köyhänsä kunniallisesti, mikäli sukulaisilta saatavia tai muita varoja ei ollut.

Esimerkiksi leski Elin Jöransdotter anoi elokuussa 1697 alamaisesti, että hän saisi kaupungin hospitaalista jotakin elantoa kurjuuteensa ja köyhyyteensä. Hänen miehensä porvari Henrik Arkapoika oli maksanut kaupungille veronsa vajaan 30 vuoden ajan. Raatimies Bertil Letzle kertoi, että hospitaalista oli kuollut 16 hoidokkia, joten sen varoista voitaisiin maksaa Elinille jotakin.

Kaupungin hospitaalin eli köyhäinhuoneen taloutta valvoi vuosittain neljä raadin tehtävään määräämää porvaria. Heistä yhdellä oli vetovastuu vuorotellen kuukauden ajan. Taloudenhoitajat valittiin yksi kustakin kaupungin neljästä korttelista eli kaupunginosasta. Lisäksi hospitaalin saarnaaja Samuel Justander oli vastuussa ruokatavaroista ja haloista, joita köyhille toimitettiin elannoksi ja lämmöksi.

Köyhäinhuoneen asukkien ja taloudenhoitajien käsitykset riittävästä elannosta menivät ristiin etenkin nälkävuosina. Kaupungin hospitaalin hoidokit valtivat siten tammikuussa 1697 taloudenhoitajista, että ensinnäkin ruokaa saatiin liian vähän ja lisäksi polttopuista ja lämmöstä oli pulaa. Taloudenhoitaja kauppias Gabriel Miltopaeus vastasi, että ruokaa oli toimitettu hänen edeltäjiensä tapaan, ja hän oli juuri ostanut kymmenen kuormaa polttopuita köyhille. Köyhien todettiin polttaneet puuta turhaan, mitä tämä sitten tarkoittikin.

*

Hospitaalin asukkien toimeentulo oli nälkävuosina vaarassa, sillä sen tulojen maksamiseen määrätty porvarit olivat halukkaampia käyttämään viljansa itse tai myymään sen. Siksi raati päätti kirjoittaa heinäkuussa 1697 maaherralle saadakseen siihen määrätty porvarit toimittamaan viljaa köyhäinhuoneeseen.

Kun elämä hospitaalissa kävi niukaksi, lähti sen asukkeja kaupungille kerjäämään elantoon kaupunkilaisilta. Heillä ei ollut kuitenkaan oikeutta poistua hospitaalista ja aiheuttaa häiriötä. Siksi raastuvassa luettiin maaherran 2.10.1697 antama kirje, jonka mukaan maistraatin tuli huolehtia jatkossa siitä, etteivät köyhäinhoidon piirissä olevat hospitaalin asukkaat häirinneet porvareita näiden kotona. Tehtävä määrättiin hospitaalin renkien hoidettavaksi.

Köyhien vainajien hautamisesta koitui paljon työtä ruumiista huolehtineille, ja raati joutui huomauttamaan myös vainajien kunniallisesta kohtelusta. Hospitaalin taloudenhoitajille ilmoitettiin siten huhtikuussa 1697 kuolleiden määrän noustessa, että heidän piti määrätä hospitaalin rengeille palkka siitä, että heillä oli paljon työtä. Kun kaksi haudankaivajaa ei riittänyt, päätti raati toukokuussa 1697 ottaa neljä köyhää renkiä kaivamaan hautoja. Palkaksi heille kullekin luvattiin 20 kuparitaalaria ja lisäksi mahdollisesti köyhiltä tuleva perintö. Kaupungin ajureille huomautettiin, että heidän tuli

kohdella kunniallisesti niitä ruumiita, joita he ajoivat hospitaalin hautausmaahan, jotta asiasta ei tullut enää valituksia.

Veli Pekka Toropainen

Lähteet:

KA (Kansallisarkisto) z:64, TRO (Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjat) 1697, passim.

◀ HAUTAUSMAAT ◀ HOSPITAALIT ◀ NÄLKÄVUODET